

Na moru

Theodor W. Adorno

1945.

Sur l'eau.¹ — Na pitanje šta je cilj oslobođenog društva, obično stiže odgovor kako je to ostvarenje ljudskih mogućnosti ili bogatstvo života. Ma koliko to pitanje bilo u isti mah nelegitimno i neminovno, isto tako neminovno je i taj odbojni, teatralni odgovor, koji priziva u sećanje socijaldemokratski ideal ličnosti iz devedesetih godina XIX veka, bradate naturaliste, rešene da žive punim plućima. Nežno će biti samo ono najgrublje: to što više niko neće biti gladan. Sve ostalo bilo bi primenjeno na ljudsko stanje u skladu s ljudskim potrebama, na ponašanje oblikovano po uzoru na proizvodnju, koja je sama sebi cilj. Utopijska slika nesputanog, energičnog, kreativnog ljudskog bića zaražena je fetišizmom robe, koji buržoasko društvo isporučuje zajedno sa inhibicijama, osećanjem bespomoćnosti i sterilnom monotonijom. Pojam dinamičnosti, koji upotpunjuje buržoasku „aistoričnost“, uzdignut je na nivo apsoluta, iako se i dalje, kao antropološki odraz zakona proizvodnje, u oslobođenom društvu mora kritički suočiti sa potrebom. Ideja o nesputanom delanju, o neprekidnom stvaranju, o jedroj nezasitosti, o slobodi kao intenzivnoj aktivnosti, hrani se buržoaskim shvaćanjem prirode, koje je oduvek služilo tome da opravda društveno nasilje kao nešto neopozivo, kao sastavni deo zdrave večnosti. Upravo zato, a ne zbog neke navodne težnje ka uravnilovci, pozitivni nacrti socijalizma, koje je Marks odbijao, ostali su ukorenjeni u varvarstvu. Ono od čega treba zazirati nije pad čovečanstva u doko izobilje, već divljačko širenje nečega što pod maskom univerzalne prirode ostaje društveno – *kolektiviteta opsednutog slepom, mahnitom aktivnošću*. Naivna pretpostavka o nedvosmislenoj tendenciji razvoja ka stalnom povećanju proizvodnje i sama je deo tog buržoaskog karaktera, koji dopušta razvoj u samo jednom pravcu, zato što je, integrisan u totalitet kojim dominira kvantifikacija, on neprijatelj kvalitativne razlike. Ako oslobođeno društvo zamislimo kao slobodno upravo od takvog totaliteta, onda vidimo da opšti obrisi tog rasporeda imaju malo toga zajedničkog s povećanjem proizvodnje i njenim ljudskim odrazima. Ako nesputane osobe nisu uvek i najprijatnije, niti čak najslobodnije, onda društvo oslobođeno stega može doći na ideju da čak ni proizvodne snage *nisu* krajnja osnova ljudskih bića, već njen istorijski oblik prilagođen zahtevima robne proizvodnje. Možda će istinskom društvu *dosaditi razvoj*; možda će, u svojoj slobodi, ono ostaviti mogućnosti *neiskorišćenim*, umesto da pod sumanutom prisilom juriša na udaljene zvezde. Čovečanstvo koje više neće znati za oskudicu, počće da stiče predstavu o varljivoj i jalovoj prirodi svih dotadašnjih aranžmana za izbegavanje oskudice, koji su bogatstvo koristili samo zato da bi oskudicu reprodukovali na još širem planu. I samo uživanje biće time preobraženo, kao što se i njegov obrazac u sadašnjem poretku ne može razdvojiti od aktivnosti, planiranja, nametanja nečije volje, potčinjavanja. *Rien faire comme une bête* („Ne raditi ništa, kao životinja“), ležati na obali i gledati smireno u nebesa, „biti, ništa više, bez ikakvog daljeg određenja ili ostvarenja“,² moglo bi zameniti proces, delanje, izvršavanje i tako istinski ostvariti obećanje dijalektičke logike, da će na kraju kulminirati u svom izvoru. Nijedna apstraktna ideja nije bliža ostvarenoj utopiji od večnog mira. Svedoci

¹ Fr., „Na moru“ ili „Na vodi“: naslov knjige Mopasanovih priča o jedrenju Mediteranom; Guy de Maupassant, *Sur l'Eau*, 1888; Gi de Mopasan, *Na vodi*, Knjižara Zdravka Spasojevića, Beograd, 1921, preveo Marko Car, Zadar, 1917.

² G. W. F. Hegel, *Wissenschaft der Logik, I: Die Lehre vom Seyn (Nauka logike, Prva knjiga, Učenje o biću)*, 1812.

progresu, kao što su bili Mopasan i Šternhajm,³ pomogli su da se ta namera izrazi, stidljivo, na jedini način koji joj njena krhkost dopušta.

³ Carl Sternheim (1878–1942), nemački dramaturg, koji je napisao niz satiričnih komedija o vilhelmskoj Nemačkoj, u stilu sličnom Mopasanovom.

Anarhistička biblioteka
Anti-Copyright

Theodor W. Adorno
Na moru
1945.

Theodor W. Adorno, „Sur l'eau“ (1945), *Minima Moralia. Reflexionen aus dem beschädigten Leben*, 1951.

Minima Moralia: Reflections from Damaged Life, Verso, 2006 (1974), str. 155–156.

Prevod: Aleksa Golijanin, 2010. Novi prevod, na osnovu originala i dva engleska prevoda, E. F. N. Jephcott (New Left Books 1974; Verso 2006) i Dennis Redmond (2005). <http://anarhija-blok45.net>

anarhisticka-biblioteka.net